

Fetele Europei

Minorități în Elveția

JONATHAN STEINBERG

Numele statului: Schweizerische Eidgenossenschaft, Confédération Suisse, Confederazione Svizzera

Statutul constituțional: confederație democratică formată din cantoane cu largi prerogative de autoguvernare

Organizații internaționale din care face parte: Asociația Europeană a Liberului Schimb, Consiliul Europei, CSCE

Alianțe politice/militare: neutră

Populația: 6.723.000 (1983)

Compoziția populației: vorbitori ai limbii germane (65%), vorbitori ai limbii franceze (18%), vorbitori ai limbii italiene (10%), vorbitori ai limbii române 1% din populație, în plus imigranții/muncitorii străini formează 15, 47% din populație

Limbi: germana, franceza, italiana, româna

Religii: catolică, protestantă

Atunci când a cerut de la Ambasada Elvețiană de la Londra textul legii sau al legilor care stipulează drepturile minorităților, autorul a primit de la prietenul său care lucra acolo, un diplomat, un răspuns în doi peri: „Noi nu avem nevoie de o protecție a minorităților; în Elveția sîntem cu toții membrii unor grupuri minoritare”. Această remarcă este una obișnuită în Elveția și este cît se poate de adevărată.

O națiune de minorități

În Elveția nu există nici o majoritate – nici un echivalent al albilor vorbitori de limbă engleză și protestanți din Marea Britanie sau din SUA. Este adevărat că germanii elvețieni formează două treimi din totalul cetățenilor elvețieni,

dar limba pe care o vorbesc, *Schwyzerdutsch*, îi transformă într-o minoritate în cadrul lumii germane și le creează multe dintre atitudinile susceptibile a fi întâlnite printre galezi sau catalani. Germanii elvețieni se împart în protestanți și catolici, munteni și locuitori ai câmpiei, urbani și rurali, în locuitori ai cantoanelor mari și locuitori ai cantoanelor mici, în radicali și conservatori, astfel încât chiar și în cadrul majorității germane mulți elvețieni se simt „membrii unui grup minoritar”.

Ca stat, Elveția aparține unei infime minorități de state. Este unul dintre foarte puținele state ale lumii devotate neutralității și este unic prin atitudinea sa față de organizațiile internaționale. În cadrul unui referendum organizat în 1986 alegătorii elvețieni au refuzat, după cum au mai făcut-o și înainte în alte două ocazii, decizia guvernului de a intra în Organizația Națiunilor Unite. În 1991 guvernul elvețian, deși a fost de acord să respecte sancțiunile împotriva Irakului, a refuzat să permită avioanelor aliate zburînd spre Golf să survoleze spațiul aerian elvețian. Alte state europene neutre, Austria, Suedia și Finlanda, nu au împins neutralitatea atât de departe.

Elveția este de asemenea în minoritate prin atașamentul ei extrem față de procesul democratic. Toate legile, atât cele de la nivel federal cât și cele de la nivel cantonal pot fi schimbate fie prin referendum, fie prin inițiativă, adică prin anumite proceduri formale în care cetățenii țin locul legiuitorilor. Probleme cum ar fi cea a introducerii taxei pe valoarea adăugată, limitarea numărului de muncitori străini, adoptarea orei de vară, rețelele de drumuri de acces pentru excursioniști, revizuirea legii asupra energiei atomice, legalizarea și introducerea avortului și protecția consumatorului sînt supuse aproape automat aprobării „suveranului”, numele de alint al „poporului” în limbajul politic elvețian. Atașamentul față de democrație se întinde pînă la stabilirea programei școlare, la limba de predare și la probleme cum ar fi cea a rețelelor locale de canalizare¹.

Elveția poate fi considerată cea mai bogată țară din lume (depinde de criteriile luate în calcul), și este într-adevăr astfel în termenii nivelului de viață a majorității populației, mai curînd decît prin cel al unei mici elite. Ea are mai multe bănci decît dentiști. Aproape că nu are șomaj (în prima jumătate a anului 1990 rata șomajului era mai mică de 0,5%) și nici greve. (În întreg deceniul '80 nu au avut loc decît 24 de greve; în 1987 nu a avut loc nici o grevă, în 1988 patru, în 1989 două). Toți cetățenii ei sînt înarmați, iar toți bărbații fac armata mai întîi în serviciul activ, iar apoi în rezervă pînă la vîrsta de 50 de ani. După cum observa Machiavelli în secolul al XVI-lea, „elvețienii cei mai înarmați și cei mai liberi”. O armată de aproximativ 750.000 de oameni poate fi mobilizată în caz de ostilități în numai cîteva zile. Doar Israelul mai are o populație într-atît de militarizată, dar și el folosește procedurile elvețiene de mobilizare.

Toate aceste particularități i-au făcut pe elvețieni să considere că la nivel colectiv ei formează un fel minoritate între națiuni, *Sonderfall Schweiz*,

„cazul special elvețian”. Ei se înțeleg ca fiind un mic popor fortificat, înconjurat de o lume periculoasă și ostilă și amenințat permanent de puterile și de modelele străine. Țara are peisaje superbe, dar puține resurse naturale. Un război în Golf sau o catastrofă precum cea de la Cernobîl poate avea consecințe catastrofale asupra industriei turistice – estimată a fi a treia industrie a țării, după industria constructoare de mașini și cea a textilelor, dar înaintea orologeriei.

Japonezii au amenințat să ruineze această industrie cu ceasurile electronice ieftine; alte state ar putea să stabilească bariere comerciale pe care o țară cu un comerț atât de mic nu le poate ocoli; fluctuațiile valutare nebunești cauzate de politicile economice, considerate de elvețieni ca iresponsabile, ale marilor state împing francul elvețian în afara competiției. (În 1970 o liră sterlină valora 10 franci elvețieni, iar în 1991 mai puțin de 2,5 franci; dolarul valora 4 franci elvețieni, astăzi mai puțin de 1,5 franci.) Neavînd defecte, datorită calităților lor, produsele elvețiene au devenit din ce în ce mai scumpe pentru străini.

Există în Elveția o mentalitate de asediu, care presupune încrederea și succesul. Elvețienii consideră, nu întotdeauna conștient, că bunăstarea lor, modul lor de viață, independența și neutralitatea lor sînt permanent amenințate. Ca și la evrei și la alte minorități, dedesubtul nivelului conștient există și la elvețieni sentimentul precarității, căruia aceștia îi răspund prin muncă intensă. Nicăieri în Europa etica muncii nu este atât de adînc înrădăcinată, atât de răspîndită și de puternică.

La începutul anilor '80 Grenchen, centrul tradițional al industriei elvețiene de ceasuri, semăna cu un oraș-fantomă. Astăzi, „Swatch” s-a transformat din nou într-un Eldorado. La fel ca și în 1870 și 1880, cînd Elveția a luptat împotriva ceasurilor americane Waltham, produse în masă, și în anii '80, prin muncă asiduă, flexibilitate, neînduplecare (conduceri întregi au fost silite să iasă la pensie) și ingeniozitate, Elveția i-a bătut pe japonezi cu propriile lor arme, fiind singura țară occidentală care a reușit acest lucru.

La prima vedere s-ar părea nici unul dintre aceste lucruri nu au de ce să fie discutate într-un raport dedicat minorităților, dar fundalul colectiv explică în parte răspunsul caracteristic dat de diplomat. Dacă o întreagă țară se simte a fi o minoritate în lume, cu siguranță că nu trebuie să își facă griji în legătură cu drepturile minorităților care trăiesc pe teritoriul ei. După părerea autorului, elvețienii se mint singuri, și fac acest lucru într-un mod destul de periculos.

Alexis de Tocqueville a fost cel care, în cartea sa *Democrația în America*, scrisă în jurul anului 1830, a observat primul cît de intolerantă poate să fie o democrație pură. În orașele din Noua Anglie, a observat el, exista un fel de „tiranie a majorității” care reprima gîndurile și faptele nepopulare sau excentrice. Nathaniel Hawthorne a făcut, în romanele sale *The Scarlet Letter* și *The Blithedale Romance*, variațiuni pe această temă, în special în cel de al doilea, mai puțin cunoscut, în care o comunitate utopică încearcă să creeze o societate perfectă și sfîrșește punînd la punct o tiranie de un fel aparte.

Elveția are și ea aceleași vicii democratice. Comunitățile elvețiene nu sînt tolerante și nici nu se amuză ușor. Ele nu au încredere în spirit și nici în frivolitate. Elvețienii doresc ca liderii lor să le semene cît mai mult cu putință. Ei nu au încredere în opiniile contrare și au rezistat mai mult timp și cu mai mare înrîncenare decît oricare altă societate civilizată acceptării refuzului de a presta serviciul militar din motive de conștiință. Articolul 18 din Constituția elvețiană statuează că „fiecare elvețian are obligația de a presta serviciul militar”. În iunie 1991, pentru întîia oară, alegătorii au aprobat un mic amendament la constituție prin care a fost „legalizat” refuzul pe motive de conștiință. Nici măcar apartenența la un grup religios pacifist nu îi scutește pe bărbați de serviciul militar dar, în anumite circumstanțe, aceste persoane pot servi în ramuri unde nu se poartă arme, cum ar fi corpul medical. Voința democratică nu tolerează scutirea de armată.

Elvețienii nu sînt cu toții atît de entuziasmați de varietatea izbitoare care îl întîmpină pe observatorul străin. Catolicii și protestanții au purtat un război civil în 1847 care, deși Bismarck l-a caracterizat disprețuitor drept „o furtună într-un pahar cu apă”, a lăsat moștenire comunităților un sentiment de amărăciune. Un istoric aparținînd comunității catolice a scris despre „mentalitatea de ghetto” a catolicilor elvețieni². Chiar și printre elvețienii catolici dușmănia politică este adînc înrădăcinată. Rivalitatea politică a erupt frecvent în violențe în secolul al XIX-lea și de cîteva ori și în secolul XX. Poliția elvețiană nu a fost cu nimic mai tolerantă față de manifestațiile mișcării hippy și de cele ale contestatarilor din anii '70 decît forțele de poliție germane și franceze devenite faimoase cu acest prilej.

Structurile politice

Structurile politice elvețiene se împacă mai ușor cu separatismul decît cu atitudinile dizidente deoarece politica elvețiană se fărîmițează cu ușurință în unități de dimensiuni reduse care se pot divide la rîndul lor. Multe cantoane elvețiene au în interiorul lor enclave aparținînd altor cantoane sau, ca în cazul cantonului Schaffhausen, aparținînd Germaniei. De-a lungul țărmurilor lacului Lugano, se află comunitatea italiană Campione d'Italia, înconjurată complet de cantonul elvețian Ticino. Elvețienii nu sînt deranjați de faptul că entitățile politice au, ca să spunem așa, găuri. Ei trăiesc confortabil în compania unor hărți care arată ca niște pături mîncate de molii.

Acest proces a fost ilustrat de cazul Jurasienilor, un grup minoritar care avea un comportament de parcă ar fi fost o minoritate națională oprimată, asemănător cu cel al altor mișcări separatiste din Europa. În cursul luptei pentru „Jura Liberă” din anii '60 și '70, separatiștii jurasieni – locuitorii romano-catolici de limbă franceză ai districtului din nord-vestul cantonului Berna – au utilizat tehnicile mișcărilor de eliberare de pretutindeni. Însemne cu „Jura Liberă” au

acoperit zidurile clădirilor de utilitate publică din Porrentruy și Delémont; bombele artisanale explodau pentru a întări acest sentiment.

De vreme ce unitățile politice teritoriale trebuiau să fie în primul rând democratice și de abia după aceea compacte, nu a existat în principiu nici o dificultate de a împărți cantonul Berna pentru a permite astfel Jurasienilor să își formeze propriul lor canton. Era de la sine înțeles că satele locuite de protestanți francezi risipite printre cele catolice rămâneau în cantonul Berna, iar în cazul lui Moutier, împărțirea s-a făcut stradă cu stradă.

Dificultatea nu a fost una de principiu, ci ținea de factorul uman. Alegătorii din Berna au suportat un deceniu și mai bine violența pînă ce au fost de acord să separe districtele rebele de corpul politic. Noul canton Jura a fost admis în Federația Elvețiană la 1 ianuarie 1979. Unitățile democratice, divizibile, au făcut posibil ca minoritățile de un anumit fel să se acomodeze cadrului mai larg.

Federalismul a fost și el de ajutor. În Elveția, cele 3000 de localități cheltuiesc la fel de mult ca și guvernul federal. Fiecare dintre cele 26 de cantoane are puteri considerabile asupra vieții propriilor lor cetățeni. Cantoanele catolice se comportă diferit de cele protestante, dar toate s-au obișnuit cu existența unor minorități culturale în interiorul hotarelor lor. Cantoane precum Fribourg, Valais sau Graubünden au învățat să accepte suveranitatea culturală a comunităților pînă la nivelul satelor. Frontierele lingvistice întretaie frontierele politice și numai florile din pervaz pot spune cuiva că a trecut, să spunem, din Fribourgul german în cel francez.

Diviziunea lingvistică

Limba pune propriile ei probleme legate de minorități. Elveția recunoaște patru limbi oficiale: germana, franceza, italiana și romanșa. Prin lege, documentele de stat, inscripțiile de pe monumentele naționale, regulamentele și instrucțiunile federale, mersul trenurilor, iar prin tradiție o seric de etichete, anunțuri, ziare și reclame apar în primele trei limbi. Anunțurile din avioane și din gări sînt făcute în limba pe care este cel mai probabil să o vorbească majoritatea pasagerilor. În parlament, deputații de limbă italiană au dreptul să vorbească în această limbă și fac acest lucru în cazul ședințelor solemne în plen. Dacă vor să fie înțeleși, și întotdeauna la nivelul comisiilor, ei vorbesc în germană sau franceză.

Elvețienii de limbă germană se împart în vorbitori a trei variante lingvistice distincte și a nenumărate dialecte locale. Germana elvețiană, atunci cînd este vorbită în cele mai retrase localități. îi zăpăcește chiar și pe elvețienii de limbă germană, iar „hățișul” lingvistic reprezentat de dialect îi ține la distanță pe străini.

Elvețienii de limbă franceză și italiană, indiferent de orice alte deosebiri între ei, împărtășesc sentimentul comun că aparțin unor comunități aflate în

minoritate. Preponderența Elveției de limbă germană nu se manifestă doar în simpla greutate a numărului. Elveția germană este cea căreia îi aparțin băncile, marile companii și marii investitori. Elvețienii francezi și italieni nu suportă hegemonia oamenilor de afaceri aparținând comunității germanilor elvețieni, resentiment care se face simțit cu toată politețea care marchează relațiile interlingvistice.

Elvețienii francezi învață rareori germana elvețiană, preferind să facă un efort în plus pentru a învăța germana literară, pe care elvețienii germani o numesc „germana înaltă” sau „germana scrisă”, astfel încât contactele personale care depășesc frontierele lingvistice se desfășoară de obicei în franceză. Elvețienilor germani le place să învețe această limbă, fapt care nu are cum să îi supere pe elvețienii francezi³. Elvețienii de limbă franceză privesc spre Paris ca spre capitala lor culturală și tind să considere dialectul drept „patois”, un semn de provincialism și înapoiere. Nimeni, cu excepția elvețienilor germani, nu se obosește să învețe italiana, iar nemulțumirea elvețienilor de limbă italiană față de dominația elvețienilor germani este resimțită la fel de puternic ca și în cazul elvețienilor de limbă franceză.

Cei care vorbesc romanșa constituie minoritatea lingvistică cea mai izolată și mai amenințată. Dacă aproximativ 10% din populația rezidentă în Elveția vorbește italiana, iar aproape 20% vorbește franceza, mai puțin de 1% vorbește încă vechea romanșă vernaculară din munții cantonului Grisons.

În conformitate cu cel mai recent recensământ lingvistic, au mai rămas mai puțin de 50.000 de vorbitori ai romanșei. Toate comunitățile romanșe se află în cantonul Graubünden (Grisons în franceză, Grigioni în italiană și Grischun în romanșă). În cursul ultimului secol peste 40 de foste comunități romanșe s-au transformat în comunități de limbă germană, iar proporția locuitorilor cantonului care vorbesc de obicei în romanșă a scăzut de la o jumătate la un sfert.

Realitățile economice, și nu persecutarea minorității, sînt cele care trebuie să dea seama de dispariția romanșilor. Ca toate economiile de la periferia Europei, economiile din văile montane ale cantonului Graubünden nu pot concura cu economiile de șes. Fie vorbitorii romanșei vor coborî pentru a munci la șes și astfel comunitatea romanșă se va dispersa la poalele Alpilor, fie întreprinderile, stimulate de guverne bine intenționale, își vor găsi drumul spre văile montane. Pîrțiile de schi, hotelurile, și magazinele pentru turiști își vor aduce cu ele muncitorii de limbă germană. Și într-un caz și în celălalt, romanșa va deceda.

Italiana este o limbă minoritară în Elveția, dar ea este limba majoritară dincolo de graniță. Posturile de radio și televiziune, ziarele, publiciștii, autorii și editorii mențin italiana într-o vitalitate fremătătoare. Filmele italiene și de televiziune inundă cantonul Ticino și comunitățile italiene din Graubünden. Nici un sprijin din exterior nu ajunge pînă la romanși. Romanșii înșiși reușesc să nu

fie de acord asupra problemelor culturale și împart limba în trei variante scrise principale și șapte variante orale principale, diviziuni atât de acut resimțite încât ani de zile nici un românș nu a apărut pe vreo bancnotă elvețiană și aceasta nu din cauză că ar fi fost neglijați de autorități, ci pentru că nu au reușit să cadă de acord cum se scrie corect „zece franci elvețieni”.

Măsurile pentru apărarea minorității romanșe

Acesta este singurul domeniu în care Elveția recunoaște oficial că o minoritate are nevoie de o protecție specială. În iunie 1983, Parlamentul Federal a adoptat „Legea privind contribuțiile pentru cantoanele Graubünden și Ticino pentru promovarea limbilor și culturilor lor”. Articolul întâi stipulează explicit că aceste contribuții trebuie folosite pentru încurajarea limbii și culturii reto-romanșe și pentru promovarea culturii italiene, atât în văile cantonului Graubünden locuite de italieni, cât și în cantonul Ticino. *Lia Rumanscha*, reprezentantul oficial al minorității romanșe, a fost însărcinată cu administrarea fondurilor și cu obligația de a raporta asupra folosirii lor de la nivel cantonal până la cel al Departamentului Federal pentru Afacerile Interne.

Există acum o catedră de literatură romanșă la Universitatea din Zürich, iar primul ei titular, strălucitul Iso Camartin, face tot ce se poate face pentru a-i determina pe concetățenii lui elvețieni să ia cunoștință de starea minorității lingvistice din pragul casei lor. După cum spunea unui grup de scriitori din Țara Galilor într-o conferință ținută cu câțiva ani în urmă: „există un fel de toleranță culturală care revelează o afinitate ascunsă pentru dispreț”. Problema este, după cum notează pătrunzător profesorul Camartin, că literatura romanșă nu are decît trecut, nu și viitor. Vocabularul romanșei reflectă experiențele vorbitorilor ei, istoria lor de țărani săraci din văile montane de pe cursul superior al Rinului. Limba face prin chiar natura ei o impresie de provincialism, iar dacă limba nu o face, atunci o vor face curînd cititorii.

„Noile minorități”

Dacă oficial Elveția își recunoaște și își protejează fragilele minorități lingvistice, ea nu oferă sau oferă doar puțină protecție sutelor de mii de muncitori străini de pe teritoriul ei. *Fremdarbeiter* sau muncitorii străini sînt de trei feluri: grupul cel mai mare, muncitorii stabiliți în Elveția care au muncit și au trăit în această țară destul de mult timp pentru a avea reședința permanentă aici (înjur de 475.000), și alte două grupuri, cei care trec zilnic granița în Elveția, dar care locuiesc în Germania, Franța sau Italia și cei care trec granița pe baza unor permise de muncă sezoniere sau anuale. În aprilie 1990 cele două categorii se ridicau la 268.904 persoane cu permise anuale sau sezoniere și 169.139 care treceau zilnic frontiera pentru a munci în Elveția. Ca rezultat, Elveția nu are

șomeri deoarece exportă șomajul prin simpla reducere a numărului de permise de muncă anuale sau sezoniere pe care le acordă.

Numărul este mare – și devine și mai mare dacă luăm în calcul și familiile muncitorilor străini. În 1993 populația Elveției era de 6.723.000 de persoane din care 1.040.325 sau 15,4% erau străini. Dintre acestea aproape o treime erau italieni. Această uriașă populație străină constituie o clasă inferioară a cărei evoluție promite să devină cea mai mare problemă a următoarei generații.

Să luăm, de exemplu, cazul Giovannei M., născută în Schaffhausen din părinți italieni care lucrează în Elveția. Giovanna a crescut învățând italiana și germana elvețiană pe care le vorbește fără accent. Ea a urmat școlile elvețiene și a urmat cursuri elvețiene de calificare, dar nu are nici unul dintre drepturile specifice cetățenilor elvețieni. Pentru că nici unul dintre părinții ei nu are cetățenia elvețiană, nici ea nu o poate cere. Într-adevăr, pînă de curînd, nici chiar o mamă elvețiană nu putea trece noului ei născut cetățenia elvețiană, și chiar și acum, dacă soțul ei nu este elvețian, poate face acest lucru numai în cazul în care copilul s-a născut în Elveția.

Cetățenia elvețiană este legată de calitatea de membru al unei comunități locale. Fiecare elvețian, indiferent dacă trăiește sau nu acolo, își definește identitatea prin apartenența la un anumit loc, în ale cărui registre de stare civilă este trecut numele său. Generațiile pot trece. Persoana în cauză poate să nu-și fi văzut niciodată „căminul”, dar pe pașaportul lui, la rubrica *Heimatort*, este trecută localitatea căreia îi aparține. Pare romantic, dacă nu luăm în considerare cazurile de felul celui al Giovannei M.

Deoarece comunitățile elvețiene poartă responsabilitatea finală pentru bunăstarea și ajutorarea „cetățenilor” lor, adică a celor înregistrați, ele nu au nici un interes să-i adauge la această listă pe străini, cu atît mai puțin pe copiii imigranților italieni aparținînd claselor sărace din sud. Unele comunități și cantoane cer mari sume de bani pentru privilegiul înregistrării. De curînd într-un sat din Elveția cetățenii au încercat să îi împiedice pe copiii unei familii „străine” antipatizate să ceară cetățenia prin ridicarea arbitrară a taxei de înregistrare la echivalentul a 2000 de lire sterline pentru fiecare persoană. Cum același sat a acordat unui doctor local cetățenia pentru doar o fracțiune din această sumă, guvernul cantonului a intervenit. Cazul se află acum în atenția tribunalului federal.

Este o crudă anomalie aceea care permite ca, de exemplu, milionarii boliviieni care se refugiază în Elveția să își poată cumpăra cetățenia imediat ce tălpile pantofilor lor ating asfaltul acestei țări în timp ce Giovanna M., născută și crescută elvețiană, trebuie să se mulțumească să rămîna o non-persoană în comunitatea elvețiană. Dar va continua ea, și ceilalți ca ea să accepte în continuare status quo-ul?

Valurile de emigranți au intrat în Elveția în anii '50 și 60. În jurul lui 1970 a devenit clar că imigranții doreau să rămână în Elveția. Copiii născuți din acea generație au devenit majori. Mulți sînt mîhniți de faptul că pot trăi și munci în Elveția, dar nu pot vota în această țară. Odată și odată această amărăciune ar putea să explodeze. Autorul acestui raport i-a întreat de multe ori pe prietenii lui elvețieni dacă nu îi sperie această perspectivă, dar nu a găsit decît cîțiva cu adevărat îngrijorați din această cauză.

De curînd, problema imigranților în căutare de azil politic a pus la grea încercare răbdarea comunităților elvețiene și a dus la sporadice răbufniri de violență. Nu ajută faptul că aceștia aveau, ca în cazul tamililor, pielea cafenie. Puși în fața acestor noi minorități, elvețienii încearcă să le expulzeze, împreună cu problemele cărora le-ar putea da naștere.

Cîteva concluzii

Această scurtă cercetare sugerează că elvețienii au și ei parte de problemele generale care copleșesc omenirea, dar că în Elveția, ca întotdeauna, acestea iau forme particulare. Elveția poate să nu aibă o legislație care să ateste existența principalelor ei minorități, dar aceasta nu o împiedică să le aibă. De asemenea, ea oferă acelor minorități care pot fi definite prin rezidență structura sa stranie de democrație de stup.

Democrația elvețiană comunitară poate oferi structura care să rezolve problemele legate de minorități din alte părți ale Europei, dar pentru ca acestea să poată fi împrumutate cu succes, diferitele comunități trebuie să accepte lecția pe care elvețienii par să o fi învățat foarte bine: lăsați fiecare sat și fiecare comunitate să fie atît de suverană pe cît este posibil asupra cît mai multor activități publice cu putință. Mențineți responsabilitatea cît mai aproape de bază. Uneori cetățenii se vor comporta urît (ca în cazul taxelor pentru cetățenie), dar pe ansamblu greșelile comunității vor cauza mult mai puține pagube decît cele ale unui guvern central.

În final, dați fiecărei comunități dreptul de a-și apăra identitatea culturală. Cetățenii s-ar putea să își urască vecinii, dar vor fi mult mai puțin tentați să folosească armele împotriva lor. Aceste principii au făcut ca în Elveția protejarea minorităților să fie mult mai ușoară și mai pașnică. □

Traducere de Silviu-Ioan Balla

Note

1) Autorul își amintește o seară agreabilă petrecută în preajma unor mari halbe cu bere împreună cu un om care se bucura de titlul romantic de Brunnenmeister, maestru al fîntînilor, al unui mic sat din centrul Elveției. El a explicat că a fost numit de curînd în acest înalt post și că echiparea sa și a firmei sale l-a costat mii de franci elvețieni. Slujba implica întreținerea

canalelor și a surselor de apă. Când autorul l-a întrebat dacă a obținut postul prin concurs, fîntînarul l-a privit condescendent. „Dar sînt liberal. Avem o majoritate de două treimi în consiliul local.” L-am întrebat dacă aceasta însemna că în cazul în care la viitoarele alegeri conservatorii ar fi cîștigat majoritatea voturilor, ar fi trebuit să părăsească postul, cu toate miile de franci pe care i-a investit. „Desigur”, mi-a răspuns, de această dată cam încurcat.

2) Soția autorului, care face parte dintr-o numeroasă și energică familie din centrul Elveției, nu a întîlnit niciodată un protestant pînă cînd autorul nu i-a prezentat unul – și aceasta în ciuda faptului că în satul în care trăiau membrii mai în vîrstă ai familiei exista o minoritate protestantă importantă. În mod similar, autorul cunoaște un sat din cantonul Lucerna unde acordarea de locuințe are scopul de a-i răsplăti pe membrii partidului învingător în alegeri și de a-i pedepsi într-o manieră vrednică de Belfast pe cei care i se opun și își aduce aminte de o seară în care un membru al Partidului Conservator care explica politica acestuia a început să vorbească în șoaptă deoarece în local intraseră oameni aparținînd „celeilalte părți”.

3) Autorul a întîlnit un distins ziarist elvețian de limbă franceză care vorbea engleza fără accent, dar nu știa nici un cuvînt în limba germană, literară sau elvețiană.

(Minorities and Autonomy in Western Europe, A Minority Rights Group Report, London, 1991)